

Aktuella klassiker

Erich Fromm: "Att ha eller att vara"

Serien "Aktuella klassiker" började i förra numret av Tänd Stickan! med Tom Karlssons presentation av H.D. Thoreaus "Om civilt motstånd". Om du missade den finns ännu lösnnummer att köpa.

Vår tid brukar kallas materialistisk. Pengar, rikedom, framgång, konkurrenskraft, ekonomisk tillväxt har blivit våra honnörsord. Samtidigt är det allt fler som upplever hela detta mammonistiska ekorrhjul som en olycka, både personligt, ekologiskt och i ett globalt rättviseperspektiv. Den teknologiska utvecklingen som skulle lösa våra problem har gjort oss till slavar i ett ansiktlöst teknosystem, som den store finländske filosofen Georg Henrik von Wright så ofta framhåvt.

Jakten på rikedom har lett till ekonomisk och annan brottslighet samt till en hänsynslös marknadsekonomi där "the winner takes it all" medan förlorarna går under i sin misär. Också denna dag dör 35.000 barn av undernäring, medan finländarna vräker i sig inre filé, länkkorv, öl och andra produkter gjorda av livsmedel som hade kunnat mätta många fler munnar om de hade använts förnuftigare.

En som analyserat de psykologiska mekanismerna bakom vår materialistiska livsstil är den berömde psykoanalytikern Erich Fromm (1900-80). Fromm var

homo humanisticus, en outtröttlig förkämpe för humanism, tolerans och allt livsbejakande. Han är känd som samhällskritiker och psykoanalytiker, men också som författare till flera bestsellers, bl.a. "Kärlekens konst" och "Flykten från friheten". Också hans religiösa tänkande har väckt stort intresse. Han fick en ortodox judisk uppfostran, men mötet med psykoanalysen gjorde honom i unga år till ateist. Dock inte till någon vulgärateist, utan tvärtom var han en religiös ateist, eller "ateistisk mystiker" som han själv uttryckte det.

Efter att Fromm på 1930-talet i egenskap av jude och socialist blivit tvungen att fly från sitt hemland Tyskland undan nazismen fick han en strålande karriär som föreläsare, analytiker och samhällsdebattör i sitt nya hemland USA. I slutet av 1940-talet flyttade han till Mexico, men fortsatte att tillbringa mycket tid i USA. Som en gammal man flyttade han 1974 till Schweiz. Där skrev han sin sista bestseller, "Att ha eller att vara" (1976).

I denna bok analyserar Fromm två olika livsformer, ägandets och varandets. Västerlandets historia har under lång tid präglats av ägandets princip, medan religioner, filosofier och vissa radikala tänkare utövat kritik av denna livsform och i stället framhåvt att det viktiga inte är vad man har utan vem man är. Fromm ägnar stort

utrymme åt att beskriva hur dessa två livsformer har beskrivits i bud-distisk tradition, i bibeln samt hos hans två favoritförfattare, Karl Marx och den medeltida mystikern Mäster Eckhart.

Fromm börjar med en beskrivning av situationen i världen. Obe-gränsad behovstillfredsställelse har inte lett till större välmående. I stället har olika symptom på illamående - självmord, drogmissbruk, kriminalitet - blivit allt vanligare samtidigt som vi fått det ekonomiskt bättre. Klyftorna mellan rika och fattiga har blivit större och den teknologiska utvecklingen har skapat nya hot, inte minst av ekologisk art.

För att lösa dessa problem räcker det inte med ytliga åtgärder, hävdar Fromm. Det behövs en regelrätt revolution i vårt tänkande. Det gäller att övervinna begär och själviskhet, att omvärdera sina livsmål och att prioritera en strävan framom alla andra: strävan att utveckla sin mänskliga potential att älska. Kort sagt att inte fixera sig vid vad man har utan vid vad man är.

Skillnaden mellan att ha och att vara är inte bara en fråga om förmögenhet och konsumtionsnivå. Det är en fråga om något mycket djupare, om en hel livsställning. Fromm går systematiskt och detaljerat igenom hur skillnaderna mellan dessa båda livsformer tar sig uttryck på en rad olika

livsområden: kunskap, tro, glädje, inställning till döden m.m.

Jag skall som ett exempel lyfta fram ett område på vilket Fromm analyserar skillnaden mellan ägandets och varandets princip, nämligen kärlekens. När man är förälskad gör man allt man kan för att visa hur mycket man uppskattar, respekterar, högaktar och älskar sin älskade. Man anstränger sig för att göra sig värd att bli älskad tillbaka. Men när förhållandet har etablerats och man tror sig äga kärleken eller rent av äga varann då går det allt som oftast rutin i förhållandet, man anstränger sig inte längre, man gör inte allt man kan för att vinna sin älskade för man tror att man redan har henne/honom.

Även om skillnaden mellan ägan-

dets och varandets livsform är en fråga om personlig attityd och livsstil, har den också betydelse för samhällsutvecklingen. Ägandets, begärets, själviskhetens princip har fört världen till randen av ekokatastrof. Därför blir det viktigt också för världens framtid hur vi gestaltar våra liv, vilka värden vi bygger det på. I sin bok beskriver Fromm också vilka utmaningar samhället som helhet står inför och vilka åtgärder som är ofrånkomliga. Till dem hör bl.a. en utjämning av klyftorna mellan rika och fattiga länder, medborgarlön, verklig jämlikhet mellan könen och inte minst kärnvapenedrustning.

Kärnvapenedrustning har det blivit sen 1976 då "Att ha eller att vara" utkom. Annars har situationen överlag förvärrats sen dess. Fromms bok är - tyvärr får man

väl säga - ännu mer angelägen idag än då den skrevs.

Fromm själv var en obotlig optimist som dock insåg svårigheterna. På gamla dagar sade han flera gånger i olika intervjuer att även om chansen för att världens befolkning kommer till besinning och radikalt ändrar livsstil endast är 2-3% så måste vi satsa allt vi kan för att det skall ske. Också en sjuk mänska som endast ges en liten chans att tillfriskna håller fast vid hoppet. Så måste vi också göra när det gäller världens framtid.

A luta continua!

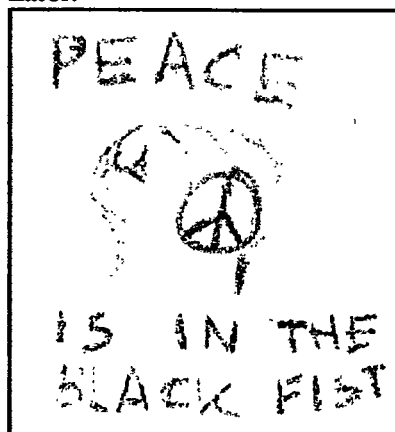
Svante Lundgren

MOVE

Många har säkert hört talas om organisationen MOVE, men vad är MOVE för någonting egentligen, och vad står de för? Detta är en kort introduktion till MOVE:s ideal och historia.

MOVE (som är en förkortning av ordet MOVEMENT) startade i USA i början av 1970-talet. MOVE var från första början ett samfund som bestod till största delen av svarta, strikt vegetaristiska, kompromisslösa radikalekologer, som åt levande föda, inte tittade på TV, skolade sina egna barn, använde samma släktnamn, komposterade sitt avfall och hade sitt hår i rasta-

flätor.

MOVE:s grundare, John Africa, utgjorde med sina läror grunden för ideologin. MOVE motsätter sig både mänskligt och icke-mänskligt lidande och slaveri, och protesterar emot allt från

industriella föroreningar av luft och vattendrag till motorvägsbyggande, frångjuresperiment till statligt förtryck.

I början av 70-talet höll MOVE till i Philadelphia. Där jobbade medlemmarna flitigt för en bättre miljö. De sopade gator, hjälpte hemlösa att hitta bostäder, stoppade gängvåld, osv. De skaffade pengar bl.a. genom att tvätta bilar. Aktivisterna höll sig i offentligheten genom att ordna demonstrationer, t.ex. emot djurparker och djuraffärer, och höll sig framme även i politiska sammanhang. De använde sig av icke-våldsprotester för att få fram sitt budskap om vad de tyckte var fel. Detta till trots råkade de fredliga MOVE-aktivisterna ut för polisvåld i samband med flera demonstrationer.

Många andra rörelser med

FROMM-Online